

ІНВЕСТИЦІЇ. ПРАКТИКА ТА ДОСВІД

ISSN 2306-6814

9 772306 681405

Науково-практичний журнал

№20 жовтень 2024

Редакційний штат

Ємельянов В.М. - головний редактор, доктор наук з державного управління, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Антонова Л.В. - заступник головного редактора, кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор

Норд Г.Л. - заступник головного редактора, доктор економічних наук, професор

Штиршов О.М. - відповідальний секретар, кандидат наук з державного управління, доцент

Тимофєєв С.П. - відповідальний секретар, кандидат наук з державного управління, доцент

Кучеренко Г.Б. - відповідальний секретар

Abbas Mardani - Ph.D. in Philosophy Management (USA)

Бартош Гордецьки - доктор політичних наук, професор факультету журналістики й політичних наук Університету імені Адама Міцкевича (м. Познань, Польща)

Беглиця В. П. - кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор

Гармідер Л. Д. - доктор економічних наук, доцент

Гнатєєва Т. М. - кандидат економічних наук, доцент

Гришова І. Ю. - доктор економічних наук

Дацій О. І. - доктор економічних наук

Денисенко М.П. - доктор економічних наук, професор

Козловський С. В. - доктор економічних наук, професор

Кравчук А. О. - кандидат економічних наук, доцент

Кушнір С. О. - кандидат економічних наук, професор

Лазарева О. В. - доктор економічних наук, професор

Ніколюк О. В. - доктор економічних наук, професор

Плеханов Д.О. - кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, професор

Резнікова Н. В. - доктор економічних наук, професор

Сазонець І. Л. - доктор економічних наук, професор

Сазонець О. М. - доктор економічних наук, професор

Сорока С.В. - доктор наук з державного управління, професор

Стоян О.Ю. - кандидат економічних наук, доктор наук з державного управління, доцент

Тарасова Т. О. - доктор економічних наук, професор

Чвертко Л. А. - кандидат економічних наук, доцент

Ярошевська О. В. - доктор економічних наук, професор

Яременко Л. М. - кандидат економічних наук, доцент

— Весь випуск

 pdf

— Статті

ІНВЕСТИЦІЙНІ ФОНДИ В УПРАВЛІННІ СТУДЕНТІВ — ЕФЕКТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ЕКОНОМІСТІВ

Б. І. Пшик, О. О. Другов

7-14

 pdf

ОСНОВНІ НАПРЯМИ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ БАНКІВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

В. В. Коненко, О. О. Рудаченко, Ю. О. Тараруєв

15-21

 pdf

УПРАВЛІННЯ РІШЕННЯМИ ЩОДО РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА НА ЗАСАДАХ СТАЛОСТІ

В. І. Ткачук, О. Г. Булуй

22-28

 pdf

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ІННОВАЦІЙНОГО ПРОЄКТУ ХІРУРГІЧНОГО ЛІКУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Н. В. Харченко, І. С. Іщенко, А. В. Ткаченко, О. В. Большая, І. В. Бабенко

29-33

 pdf

АНТИКРИЗОВЕ ФІНАНСОВЕ ПРОГНОЗУВАННЯ В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

І. В. Височин, Т. С. Передерій

34-39

 pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТУ ПІДПРИЄМСТВ

М. М. Деліні, Ван Ї

40-46

 pdf

АМБІВАЛЕНТНІСТЬ ВПЛИВУ Е-ПЛАТФОРМ НА КОНКУРЕНЦІЮ

Г. М. Коломієць, Д. А. Рябовол

47-53

 pdf

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Н. М. Котвицька, А. О. Старіков, С. В. Куркович

54-58

 pdf

РОЗВИТОК СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

С. В. Качула, К. О. Белякова

59-64

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

А. О. Сітковська, М. А. Полегенька, Є. М. Зима

65-68

[pdf \(English\)](#)**ІННОВАЦІЙНІ ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ФОНДОВОЮ БІРЖЕЮ: АНТИКРИЗОВИЙ АСПЕКТ**

С. М. Халатур, О. М. Грабчук, І. О. Віллер

69-73

[pdf](#)**УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ**

О. Ю. Гаврик

74-79

[pdf](#)**СУЧАСНІ ОСОБЛИВОСТІ ОПЕРАЦІЙНОГО МАНЕВРУВАННЯ ТУРИСТИЧНОГО ТА ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ**

А. Г. Кізю, О. П. Попович, В. Г. Юровчик

80-85

[pdf \(English\)](#)**СПІЛЬНІ ЗАПОЗИЧЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УКРАЇНІ**

І. І. Коблик

86-93

[pdf](#)**ПЛАН ДІЙ ВЕРС: КЛЮЧОВІ ПОЛОЖЕННЯ ДЛЯ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИБУТКУ**

Г. Л. Лоскоріх, К. А. Сочка, Е. Г. Шебешть

94-100

[pdf](#)**БАЛАНС БЕЗПЕКИ ТА ІННОВАЦІЙ: СТВОРЕННЯ КОНКУРЕНТНОГО СЕРЕДОВИЩА В ОБОРОННІЙ ГАЛУЗІ УКРАЇНИ**

В. Є. Намонюк

101-107

[pdf](#)**СТРАТЕГІЧНИЙ МАРКЕТИНГ ТА ІННОВАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ У МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ: ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ І ТРАНСФОРМАЦІЇ**

Л. В. Тарасович, С. О. Лавриненко, А. Б. Мартиненко

108-112

[pdf \(English\)](#)**ДОСЛІДЖЕННЯ СПЕЦИФІКИ МІЖНАРОДНОГО МАРКЕТИНГУ У СФЕРІ ПОСЛУГ**

В. В. Татарінов, І. М. Щербина, В. А. Яременко

113-117

[pdf](#)**КОРПОРАТИВНЕ УПРАВЛІННЯ І ПСИХОЛОГІЯ: НОВІ ПІДХОДИ ДО ЕКОНОМІКИ ПІДПРИЄМСТВА**

О. Є. Чатченко

118-124

[pdf](#)**ФІНАНСОВО-БЮДЖЕТНА ПОЛІТИКА В УМОВАХ СУСПІЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ**

В. І. Чугунов

125-130

[pdf](#)**РОЗВИТОК МОБІЛЬНОГО МАРКЕТИНГУ: ЗМІНИ У СПОЖИВЧІЙ ПОВЕДІНЦІ В ЕРУ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

О. О. Кабанова, М. І. Ус, А. С. Єремєєва

131-136

[pdf](#)**ЦИФРОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА АУДИТУ ЧЕРЕЗ ХМАРНІ РІШЕННЯ**

Ю. В. Головчак, Г. В. Головчак

137-142

[pdf](#)**СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНІ ІНДИКАТОРИ ТА МОДЕЛІ**

Л. М. Пронько, А. В. Рєвкова, К. Ю. Затайдух

143-149

[pdf](#)**ІНСТРУМЕНТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО АНАЛІЗУ В СТРАТЕГІЧНОМУ ПЛАНУВАННІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ**

О. А. Топоркова, Л. М. Савчук, Є. В. Ковальчук, І. В. Долгушин

150-155

[pdf](#)

ДЬО ДИЛІДЖЕНС ТА АУДИТ ПРОЄКТІВ ЯК ІНСТРУМЕНТИ УПРАВЛІННЯ ЛОГІСТИЧНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Є. О. Воробець, В. П. Міняйло, Т. Ю. Копотієнко, Н. В. Приймак

156-161

 pdf (English)

ПРОБЛЕМИ ОБЛІКУ ГОТОВОЇ ПРОДУКЦІЇ ТА ШЛЯХИ ЇХ УНИКНЕННЯ

О. О. Лаврова-Манзенко, Є. О. Петриченко

162-167

 pdf

ДОКУМЕНТАЛЬНО-ІНФОРМАЦІЙНІ КОМУНІКАЦІЇ ПРИ СТРАТЕГІЧНОМУ УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ У БІЗНЕС-СЕРЕДОВИЩІ

А. С. Олійник, А. О. Микитенко, В. М. Комендатенко, С. Д. Мартиненко, С. С. Топала

168-174

 pdf

ДЕВЕЛОПЕРСЬКИЙ БІЗНЕС: ДО ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ

Р. В. Блиндюк

175-180

 pdf

СУТЬ І ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

А. В. Гріщенко

181-188

 pdf

РОЛЬ ІННОВАЦІЙНИХ ЕКОСИСТЕМ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ІНКЛЮЗИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Гуань Жань

189-195

 pdf

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

В. В. Гук

196-201

 pdf

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ІНКЛЮЗИВНОГО РОЗВИТКУ ІТ-ІНДУСТРІЇ В СВІТІ ТА В УКРАЇНІ

В. Л. Кльоба

202-209

 pdf

ФІНАНСОВІ ТЕХНОЛОГІЇ У ЦИФРОВІЗОВАНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: ІННОВАЦІЙНІ МОДЕЛІ ВПРОВАДЖЕННЯ ТА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ДЛЯ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

А. В. Ременяк, А. Р. Клек, М. С. Шевчук

210-217

 pdf

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ЕКОНОМІЧНОГО СТИМУЛЮВАННЯ ПІСЛЯВОЄННОГО РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА: ПЕРСПЕКТИВНІ ПРАКТИКИ ДЛЯ УКРАЇНИ

О. О. Розум

218-226

 pdf

ОСОБЛИВОСТІ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ДІДЖИТАЛІЗАЦІЇ

Ю. В. Фролов

227-232

 pdf

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ В СЕКТОРІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я: МЕХАНІЗМИ ЕЛЕКТРОНІЗАЦІЇ

З. М. Бурик

233-239

 pdf

НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ТРУДОВИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Н. С. Орлова, Н. В. Мірко

240-245

 pdf

ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ РЕАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ

А. В. Любченко

246-252

 pdf

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАПРОВАДЖЕННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В УКРАЇНІ

А. Я. Максимова

253-257

 pdf

ЗАПОБІГАННЯ КОРУПЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОБРОВОЛИТНОСТІ ЯК ЗАПОРУКА РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Ю. С. Навроцька, Р. І. Пашов

258-262

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

К. В. Науменко

263-268

УДК 332:143

Л. М. Пронько,
к. е. н., доцент, доцент кафедри адміністративного менеджменту
та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний аграрний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-5633-9014>

А. В. Ревкова,
доктор філософії з економіки, старший викладач кафедри адміністративного
менеджменту та альтернативних джерел енергії, Вінницький національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2622-5681>

К. Ю. Затайдух,
аспірант, Вінницький національний університет
ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0003-3558-2362>

DOI: 10.32702/2306-6814.2024.20.143

СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ ЗБАЛАНСОВАНОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ: ЕКОЛОГО- ЕКОНОМІЧНІ ІНДИКАТОРИ ТА МОДЕЛІ

L. Pronko,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department
of Administrative Management and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University
A. Revkova,
PhD in Economics, Senior Lecturer of the Department of Administrative Management
and Alternative Energy Sources, Vinnytsia National Agrarian University
K. Zataidukh,
Postgraduate student, Vinnytsia National Agrarian University

STRATEGIC PLANNING OF BALANCED DEVELOPMENT OF RURAL AREAS: ENVIRONMENTAL
AND ECONOMIC INDICATORS AND MODELS

У статті розглянуто стратегічне планування збалансованого розвитку сільських територій із використанням еколого-економічних індикаторів. Обґрунтовано необхідність інтеграції економічних та екологічних факторів у процес стратегічного розвитку сільських територій. Досліджено взаємозв'язок між економічним розвитком сільських територій і станом їхнього природного середовища, а також досліджують можливості забезпечення зростання сільського господарства і одночасного збереження екологічної рівноваги. Досліджено різні моделі розвитку, що дозволяють забезпечити сталий розвиток, мінімізуючи негативний вплив на природні ресурси та сприяючи зростанню якості життя місцевого населення. Проаналізовано комплексні індикатори, що поєднують економічні, екологічні та соціальні аспекти розвитку. Запропоновано шляхи оптимізації моніторингових систем та коригування стратегій на основі результатів аналізу. Запропоновано комплекс індикаторів для моніторингу збалансованого розвитку та методи оцінки ефективності цих моделей.

The article deals with the strategic planning of the balanced development of rural areas using ecological and economic indicators. The necessity of integrating economic and ecological factors into the process of strategic development of rural areas is substantiated. The relationship between the economic development of rural areas and the state of their natural environment is studied, as well as the possibilities of ensuring the growth of agriculture and the simultaneous preservation of ecological balance are investigated. Various development models have been studied, which allow to ensure sustainable development, minimizing the negative impact on natural resources and contributing to the growth of the quality of life of the local population. Complex indicators combining economic, ecological and social aspects of development were analyzed. Ways to optimize monitoring systems and adjust strategies based on the analysis results are proposed. A set of indicators for monitoring balanced development and methods for evaluating the effectiveness of these models are proposed.

Strategic planning for the balanced development of rural areas is relevant due to modern challenges associated with the degradation of natural resources, demographic changes and economic instability. The main problem is to find effective models for the development of rural areas that would ensure a balance between economic interests and environmental constraints. This issue becomes especially relevant in the context of global climate changes, the reduction of biodiversity and the need to reduce greenhouse gas emissions into the atmosphere.

An important task is to determine the relationship between economic and ecological indicators to ensure the long-term development of rural areas, as well as the development of a strategic plan that will contribute not only to the preservation of ecological systems, but also to the improvement of the quality of life of the population in rural communities.

The purpose of this research is to develop theoretical and methodological approaches to strategic planning of balanced development of rural areas based on the use of ecological and economic indicators and models.

Ключові слова: стратегічне планування, збалансований розвиток, сільські території, еколого-економічні індикатори, моделі розвитку, природні ресурси, економічна стійкість.

Key words: strategic planning, balanced development, rural areas, ecological and economic indicators, development models, natural resources, economic sustainability.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стратегічне планування збалансованого розвитку сільських територій є актуальним через сучасні виклики, які пов'язані з деградацією природних ресурсів, демографічними змінами та економічною нестабільністю. Основною проблемою є пошук ефективних моделей розвитку сільських територій, які б забезпечували збалансованість між економічними інтересами та екологічними обмеженнями. Дане питання набуває особливої актуальності в контексті глобальних змін клімату, зменшення біорізноманіття і потреби у зниженні викидів парникових газів в атмосферу.

Важливою задачею є визначення взаємозв'язку між економічними та екологічними індикаторами для забезпечення довгострокового розвитку сільських територій, а також розробка стратегічного плану, який сприятиме не лише збереженню екологічних систем, але й підвищенню якості життя населення в сільських громадах.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика збалансованого розвитку сільських територій з урахуванням еколого-економічних підходів привернула увагу значного числа українських науковців. Так, Л. Пронько, І. Свиноус зосереджують свої дослідження на визначенні концепцій сталого розвитку у контексті сільських територій.

Науковці, такі як С. Лутковська, І. Фурман, зосереджуються на використанні інноваційних технологій та підходів у сільському господарстві, зокрема впровадженні практик вирощування органічної продукції, енергоефективних технологій та альтернативних джерел енергії.

Актуальність обраної теми дослідження окреслює необхідність поглиблення досліджень в частині надання підходів для вирішення проблем стратегічного планування збалансованого розвитку сільських територій через застосування еколого-економічних індикаторів.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ (ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ)

Метою даного наукового дослідження є розробка теоретико-методологічних підходів до стратегічного планування збалансованого розвитку сільських територій на основі використання еколого-економічних індикаторів та моделей.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Сільські території відіграють важливу роль у забезпеченні продовольчої безпеки, підтримці біорізноманіття та стабільності екосистем. Збалансований розвиток сільських територій є стратегічно важливим для досягнення екологічно збалансованого господарювання, забезпечення екологічної безпеки та підвищення якості життя сільського населення. Для цього необхідна успішна реалізація цього процесу за умови системного моніторингу еколого-економічних індикаторів, що дозволяють виявляти ризики, визначати напрями коригування політики і впроваджувати заходи для досягнення стійкості розвитку. Однак у сучасних умовах вони стикаються з низкою викликів, пов'язаних із надмірною експлуатацією природних ресурсів, зміною клімату та економічною нестабільністю. Для досягнення збалансованого розвитку важливим є формування ефективних стратегій, що враховують еколого-економічні індикатори.

Розвиток сільських територій має базуватися на принципах стійкості, що передбачають збалансоване використання природних ресурсів, економічне зростання та соціальну інтеграцію. Стратегічне планування має враховувати інтереси різних груп населення та сприяти довгостроковому розвитку. У цьому контексті важливим є застосування системи індикаторів для оцінки ефективності втілення стратегій збалансованого розвитку [1].

На думку А. Ревкової всі складові сталого розвитку сільських територій безпосередньо чи опосередковано пов'язані із соціальною сферою і спрямовані безпосередньо на розвиток населення сільських територій. У той же час ми виходимо з того, що соціально-економічний розвиток не є самоціллю. Сільська територія, що виступає як формалізована структура соціуму — місцевої спільноти, яка займається економічним розвитком задля підвищення якості життя своїх мешканців. Якість життя населення сільських територій можна виражати через ступінь задоволення матеріальних та духовних потреб громадян [3].

Згідно досліджень, які були проведені Л. Пронько взаємодія між місцевою владою, бізнесом, громадськістю та іншими зацікавленими сторонами є ключовим фактором успішного економічного розвитку. Ці інституції відіграють критичну роль у формуванні економічної політики, залученні інвестицій, розвитку інфраструктури, підтримці підприємництва, та забезпеченні соціальної стабільності. Економічний розвиток територіальних громад може зіткнутися з рядом бар'єрів та проблем, які уповільнюють зростання та розвиток. Ці проблеми варіюються від інфраструктурних недоліків до політичних, соціально-економічних та культурних викликів [2].

Теоретичною основою розробки базових індикаторів є використання структури "проблема індикатор" за тематичними напрямками стійкості сільськогосподарського землекористування. В основу показників збалансованого землекористування покладена система загальних оцінок розвитку агропромислового сектору, які полягають у відображенні стану продовольчої безпеки, навколишнього середовища, економічних та суспільних відносин. Збалансований розвиток сільського господарства передбачає одночасне вирішення цих завдань, що означає, що всі показники пов'язані з продовольством, екологізацією, економічною життєздатністю, соціальними питаннями повинні відповідати прийнятним стандартам. Індикатори сталості запроваджуються для відображення результатів програм, щодо забезпечення населення доступними і безпечними продуктами харчування, збереження природних ресурсів і охорони навколишнього середовища, досягнення рентабельності і конкурентоспроможності сільськогосподарського виробництва, підвищення якості життя в сільських регіонах та розвитку сільських територій. Основні завдання, які мають вирішувати індикатори, полягають в одночасному моніторингу стану і зміни економічних, екологічних або соціальних показників, що означає інтеграцію економічних, екологічних та соціальних питань в загальну площину для надання об'єктивної картини щодо економічного зростання, раціонального використання і відтворення природних ресурсів, ефективного вирішення проблем охорони навколишнього середовища і соціального розвитку. Надійна система індикаторів, які відображають рівень стійкості землекористування є нагальною для прийняття рішень, проведення політики і практики збалансованого сільського господарства, подолання негативних наслідків нераціонального використання земельних та інших природних ресурсів. Кількісні показники стійкості є однією з основних передумов для розробки законодавства, що гарантує стійке сільське господарство.

Для збалансованого розвитку сільського господарства та сільських територій необхідна оцінка не тільки господарсько-економічних показників, але і показників, які характеризують соціальні фактори, що поліпшують якість життя сільського населення. При застосуванні індикаторів сталого землекористування на регіональному рівні найбільш суттєвою є оцінка стійкості розвитку території в результаті реалізації регіональних програм по вирішенню існуючих еколого-економічних проблем.

На думку І. Фурман комплексний підхід до оцінки стану і розвитку сільських територій включає в себе ряд показників по напрямках: оцінка сільської інфраструктури; оцінка людського потенціалу; оцінка ефективності ведення сільського господарства в сільській місцевості; визначення стану використання природно-ресурсного потенціалу сільських територій; аналіз якості ґрунтів та потенційної врожайності при їх деградації; оцінка загального стану сільських територій згідно з міжнародними стандартами [4].

При відборі і агрегуванні індикаторів розглядаються різні підходи, які розрізняються за структурою і принципами побудови, а перевагу мають показники, які надають кількісну характеристику виділених проблем, спираючись на базу даних офіційної статистики для регіонів. Тільки при виконанні цієї умови система індикаторів сталого розвитку дозволяє не тільки оцінювати стійкість розвитку території, а і коригувати стратегію збалансованого розвитку сільських територій за допомогою еколого-економічних індикаторів.

Еколого-економічні індикатори — це заходи, що використовуються для оцінки взаємозв'язку між екологічними змінами і економічною діяльністю. Вони допомагають аналізувати стан навколишнього середовища, використання природних ресурсів, а також їхні економічні аспекти.

Вплив еколого-економічних індикаторів на збалансований розвиток сільських територій є значущим аспектом, який можна розглядати з кількох сторін. По-перше розглянемо вплив екологічних індикаторів. Вони включають показники якості повітря, води, стану ґрунтів, біорізноманіття. Ці індикатори вказують на стан природних ресурсів, що є основою для сільського виробництва. Збереження природних ресурсів, таких як вода, земля та біорізноманіття, критично важливе для збалансованого розвитку сільських територій. Високий рівень забруднення або виснаження ресурсів може негативно вплинути на якість життя мешканців, їхнє здоров'я та економічну стабільність. По-друге розглянемо вплив економічних індикаторів, які включають в себе вартість виробництва, зайнятість та доходи населення вирішують, наскільки успішно сільські території можуть розвиватися. Також дані індикатори оцінюють рівень доходу населення, зайнятість, динаміку валового внутрішнього продукту (ВВП) на душу населення. Вони показують економічну стабільність та добробут мешканців та залежать від доступу до ринків, інфраструктури та соціальних послуг. По-третє це синергія економіки та екології, тобто успішне управління природними ресурсами та екологічними системами може привести до підвищення продуктивності в сільському господарстві, створення нових робочих місць у сфері екологічного туризму та розвитку підприємництва, що в свою чергу покращує економічну ситуацію в сільському регіоні.

Для того щоб розробити стратегічний план збалансованого розвитку сільських територій, потрібно більш детально розглянути індикатори збалансованого розвитку і елементи з яких вони складаються. Екологічні індикатори складаються з індикаторів якості довкілля,

тобто це рівень забруднення повітря, вимірювання концентрації забруднюючих речовин (наприклад, PM_{2.5}, CO₂, NO_x) у повітрі, якість води, включаючи показники, такі як вміст важких металів, хімічні забруднювачі, а також показники біологічного забруднення (бактерії, фітопланктон). Також сюди можна віднести і стан ґрунтів та наявність токсичних речовин, родючість ґрунтів, їх структура та ерозія. Одним із елементів екологічних індикаторів також можна віднести індикатори використання природних ресурсів. Тобто це споживання води, обсяги використаної прісної і зрошувальної води в промисловості, сільському господарстві та побуті, а також видобуток корисних копалин та обсяги видобутку, використання природних ресурсів, таких як нафта, газ, вугілля, руда та використання земель, ступінь землекористування, площі під сільським господарством, лісами, забудовою і природоохоронними територіями.

Екологічні індикатори включають такі елементи як валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення, який вимірює економічну продуктивність регіону та індекс сталого розвитку, який надає оцінку розвитку з урахуванням екологічних, соціальних і економічних факторів.

Еколого-економічні індикатори грають центральну роль у формуванні стратегій розвитку сільських територій. Їх використання дозволяє створити більш збалансовану, ефективну та адаптивну систему управління територіями, яка відповідає на потреби громади та забезпечує збереження природних ресурсів. Індикатори служать основою для формулювання стратегічних цілей розвитку сільських територій. Наприклад, дані про якість ґрунтів можуть вказувати на необхідність впровадження агрономічних практик, що покращують їх стан. Визначивши цілі, пов'язані із збереженням екосистеми, можна забезпечити довгострокову продуктивність сільського господарства та зменшити негативні впливи на довкілля.

Створення стратегій розвитку сільських територій має ґрунтуватися на комплексному підході, що включає:

- використання геоінформаційних систем для збору та аналізу даних.
- розробку інтегрованих моделей, що поєднують екологічний та економічний аспекти.
- залучення громадськості до процесу прийняття рішень.

Проведення оцінки еколого-економічних індикаторів дозволяє виявити наявні ресурси, їхній стан та потенціал для розвитку. Наприклад, аналіз водних ресурсів може вказати на можливість запровадження нових видів діяльності, таких як екологічний туризм або органічне землеробство. Оцінка ресурсного потенціалу формує базу для інвестування у конкретні сектори економіки. Застосування еколого-економічних індикаторів дозволяє своєчасно виявляти проблеми, пов'язані з деградацією довкілля, та запобігати їх негативним наслідкам. Наприклад, дані про рівень забруднення води можуть сприяти прийняттю рішень щодо модернізації систем зрошення або очищення стічних вод, що в свою чергу позитивно вплине на здоров'я населення і якість продукції.

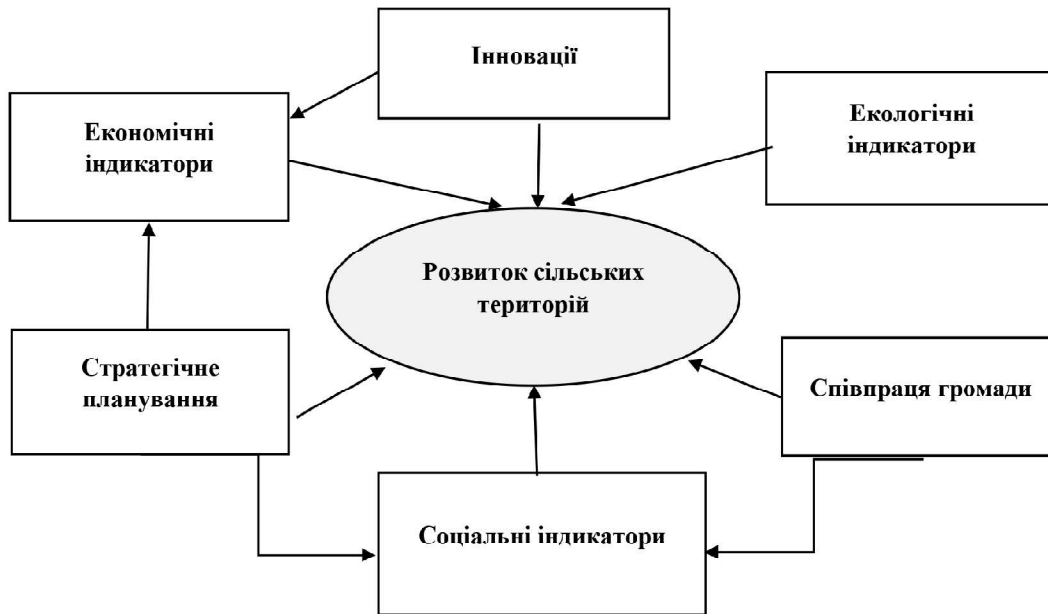

Рис. 1. Вплив еколого-економічних індикаторів на розвиток сільських територій

Індикатори слугують основою для моніторингу виконання стратегій розвитку. Регулярний аналіз показників дозволяє коригувати стратегії у відповідь на зміни в екологічній ситуації або економічних умовах. Це забезпечує гнучкість управлінських рішень і адаптацію до нових викликів, таких як зміна клімату чи соціально-економічні кризові ситуації. Також еколого-економічні індикатори активно використовуються для залучення громади до процесу планування та прийняття рішень. Забезпечення прозорості даних щодо стану довкілля і економіки підвищує усвідомлення мешканців про важливість збереження ресурсів і відповідального використання їх. Це формує культуру участі, де громади можуть долучитися до розробки стратегій розвитку, які відповідають їхнім потребам. Ці еколого-економічні індикатори є важливими для моніторингу та оцінки впливу економічної діяльності на навколишнє середовище. Вони допомагають формувати обґрунтовані рішення щодо збалансованого розвитку, управління ресурсами та оцінки ефективності екологічної політики на регіональному рівні.

Сучасні підходи до управління сільськими територіями вимагають розробки моделей, які здатні враховувати специфіку регіонів, економічний потенціал та екологічні обмеження. Такі моделі повинні інтегрувати еколого-економічні індикатори для прийняття обґрунтованих управлінських рішень і забезпечення довготривалої стійкості сільських громад. Основна мета моделей — це досягнення балансу між економічним розвитком, збереженням природних ресурсів та соціальним благополуччям сільських громад.

Розглянемо декілька моделей збалансованого розвитку сільських територій враховуючи еколого-економічні індикатори:

1. Модель збалансованого сільського розвитку. Ця модель базується на концепції сталого розвитку, що включає: економічну стійкість, заохочення місцевого підприємництва, розвиток аграрного сектора та підтрим-

ку кооперацій. Екологічні практики та провадження органічного землеробства, управління природними ресурсами і збереження біорізноманіття. Дана модель базується і на соціальному благополуччі, яке включає підвищення якості життя мешканців, доступ до освіти, медичних послуг та соціальних програм.

2. Технологічна модель розвитку. Дана модель акцентує увагу на використанні сучасних технологій для оптимізації сільських процесів. Вона включає впровадження інновацій, використання новітніх аграрних технологій (precision farming), інформаційних технологій для моніторингу довкілля. Одним із елементів даної моделі є і енергетична ефективність та застосування відновлювальних джерел енергії (сонячні панелі, вітрові турбіни) для зменшення викидів і витрат енергії.

3. Модель інтегрованого управління ресурсами. Ця модель передбачає комплексний підхід до управління природними та економічними ресурсами: включення моніторингу впливу на довкілля при плануванні та управлінні ресурсами та оцінка взаємозв'язків між різними секторами (агрономія, водне господарство, туризм) для оптимізації використання ресурсів.

4. Модель співпраці та партнерства. Ця модель ставить акцент на колективні дії різних учасників (громади, бізнесу, держави) включаючи співпрацю між державними структурами, приватним сектором та громадами для ефективної реалізації проектів розвитку. Також дана модель включає і залучення громади, включення місцевих жителів у процес прийняття рішень через консультації та участь в розробці проектів.

Наведемо коротку характеристику викладених на рис. 1 компонентів.

На рисунку 1 центральним елементом є розвиток сільських територій, який представляє собою основну мету моделі — збалансований розвиток сільських територій. Цей елемент охоплює підвищення якості життя, економічне зростання, збереження природних ресурсів і розвиток соціальної інфраструктури. Збалан-

сований розвиток характеризується балансом між економічними, соціальними та екологічними інтересами, що дозволяє територіям розвиватися без шкоди для навколишнього середовища.

Елемент моделі "екологічні індикатори" стосується всіх екологічних параметрів, які вимірюють стан навколишнього середовища. До цих параметрів належить якість повітря, яка вимірює рівень забруднюючих речовин, які можуть впливати на здоров'я людей і флори. Якість води, включаючи показники, пов'язані з чистотою води, які необхідні для сільського господарства та побуту. Стан ґрунтів та оцінка родючості та наявності забруднюючих речовин. А також біорізноманіття до якого можна віднести рівень різноманіття видів рослин і тварин, що є критично важливим для екосистем. Екологічні індикатори впливають на розвиток через підтримку натуральних ресурсів та збереження природних систем.

Наступний елемент — це "економічні індикатори", які визначають стан економіки сільських територій, включаючи: валовий внутрішній продукт (ВВП) на душу населення, що вимірює економічну продуктивність та рівень добробуту населення; рівень зайнятості, як один із важливих факторів, що впливає на стабільність та економічний стан регіону та складові доходів, які важливі для розподілу ресурсів та здійснення соціальних програм.

Економічні індикатори відображають фінансову стабільність території і впливають на можливості інвестування в інфраструктуру, соціальні програми й екологічні проєкти.

Такий елемент моделі як "соціальні індикатори" включають доступ до освіти та медичних послуг, а також якість життя населення, що враховує різні аспекти добробуту. Соціальні індикатори зазвичай є критичними для забезпечення соціальної справедливості та рівного доступу до ресурсів. Вони сприяють розвитку громади і залученню місцевого населення до прийняття рішень.

Такі зв'язуючи елементи як "стратегічне планування", яке включає процеси формулювання цілей розвитку та визначення шляхів їх досягнення. Стратегічне планування базується на даних еколого-економічних індикаторів, що забезпечує всебічний підхід до розв'язання проблем; "інновації" відіграють важливу роль у збалансованому розвитку сільських територій. За допомогою нових технологій та методик, підвищується ефективність управління ресурсами.

Загалом, модель показує, що структурування і синергія між еколого-економічними індикаторами є важливими для досягнення збалансованого розвитку сільських територій. Цей підхід дозволяє інтегрувати екологічні, економічні та соціальні аспекти в процес планування, сприяючи збалансованому та тривалому розвитку.

З урахуванням еколого-економічних індикаторів та моделей можна надати кілька пропозицій щодо удосконалення та розвитку стратегічного планування збалансованого розвитку сільських територій:

1. Інтеграція даних та моніторинг, яка включає розробку єдиної бази даних та створення централізованої платформи для збору та аналізу еколого-економічних

даних, що дозволить легше відстежувати зміни і робити висновки.

2. Залучення громади, тобто участь місцевих мешканців у процесі планування та Організації консультацій і опитувань, щоб зібрати думки та потреби громади. Це підвищить рівень залученості та відповідальності. Освітні програми, які включають проведення семінарів і тренінгів для населення з метою підвищення обізнаності про еколого-економічні індикатори та їх значення для сталого розвитку.

3. Розвиток екологічної інфраструктури включає інвестування в "зелені" технології та заохочення програми з міжнародним та національним фінансуванням для переходу на відновлювальні джерела енергії, вести органічне землеробство та природосберігаючі технології. Також до цієї пропозиції можна віднести розвиток екологічного туризму та створення інфраструктури для екологічного туризму, щоб сприяло економічному розвитку сіл, але не завдавало шкоди навколишньому середовищу.

4. Економічні інструменти та стійке фінансування. Вони включають запровадження пільг для сталого бізнесу, створення стимулів для підприємств, які впроваджують екологічно сприятливі практики, надання грантів та субсидії для забезпечення фінансової підтримки для проєктів, спрямованих на сталий розвиток, охорону довкілля та підвищення якості життя.

5. Удосконалення стратегічного планування. Це регулярний перегляд та оновлення стратегій відповідно до змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі на основі отриманих даних та використання сучасних методологій управління проєктами для реалізації поставлених цілей та оптимізації ресурсів.

6. Наукові дослідження та інновації. Співпраця з науковими установами і розробка проєктів та ініціатив, які базуються на дослідженнях у галузі сталого розвитку, екології та економіки. Також це можуть бути інноваційні проєкти, які мають на меті створення хабів для підтримки стартапів у сфері сільського господарства, технологій сталого розвитку та охорони навколишнього середовища.

7. Комунікація та обізнаність. Дана пропозиція включає розробку комунікаційної стратегії, за допомогою якої важливо донести інформацію про засоби та результати сталого розвитку до всіх зацікавлених сторін (громади, бізнес, органи влади).

ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Удосконалення та розвиток стратегічного планування в сфері збалансованого розвитку сільських територій вимагає комплексного підходу з урахуванням усіх еколого-економічних індикаторів і моделей. Через інтеграцію даних, залучення громади, розвиток інфраструктури, економічну підтримку, адаптивність у плануванні, інновації та ефективну комунікацію можна досягти сталого розвитку, який позитивно вплине на якість життя населення і збереження навколишнього середовища. Крім того, важливо зазначити, що успішна реалізація цих ініціатив може сприяти створенню моделей, які будуть адаптовані до специфіки кожної окремої сільської

території. Це дозволить ефективно вирішувати унікальні проблеми, з якими стикатиметься кожна громада, одночасно враховуючи їхні природні, соціальні та економічні особливості. Лише за цих умов можливо досягти стійкого розвитку, який враховує не лише економічні, але й екологічні та соціальні аспекти, що зрештою веде до покращення якості життя на сільських територіях. Створення таких проектів та ініціатив сприяє не тільки локальному розвитку, а й загальному прогресу в масштабах країни, погоджуючи економічні інтереси з екологічною стійкістю та соціальною справедливістю.

Не менш важливою є міжсекторальна діяльність, де державний сектор, приватний бізнес і громадське суспільство повинні працювати в тісній співпраці. Спільні зусилля можуть призвести до створення більш стійкої системи управління ресурсами, де інтереси усіх сторін будуть враховані, а ризики зменшені. Співпраця між різними секторами дозволить об'єднати зусилля для розв'язання спільних проблем, таких як забруднення, втрата біорізноманіття та соціальні нерівності.

Останній, але не менш важливий аспект — це необхідність постійного моніторингу та оцінки впливу впроваджених стратегій та ініціатив. Використання системи показників дозволить виявляти слабкі місця у реалізації програм та вносити корективи у стратегії. Це також дозволить створити прозору систему звітності та відповідальності перед громадами, що підвищить довіру до органів влади та реалізованих проектів.

Література:

1. Лазарева О. В. Оцінка сталого розвитку сільських територій. Сталый розвиток економіки. 2019. № 42.
2. Пронько Л. М., Затайдух К. Ю., Чорний Я. І. Економічний розвиток територіальних громад: сутність, особливості та стратегічні перспективи. Економіка та суспільство. 2024. Вип. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-65>
3. Ревкова А. В. Сталый розвиток як ціль функціонування сільських територій. Економічний дискурс. 2022. Вип. 3—4. С. 71—80. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-7>
4. Фурман І. В. Формування стратегічних напрямів розвитку сільських територій. Таврійський науковий вісник. Серія: Економіка. 2022. № 13. С. 46—53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.5>
5. Лутковська С. М., Зеленчук Н. В. Розвиток біоенергетики в Україні — енергетична та економічна безпека в умовах сталого розвитку. Ефективна економіка. 2021. № 12. DOI: [10.32702/2307-2105-2021/12.2](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021/12.2).
6. Гуроров А. О. Методичні засади оцінювання рівня сталості розвитку аграрного сектору економіки. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 12. С. 5—11.

References:

1. Lazarijeva, O.V. (2019), "Assessment of sustainable development of rural areas", *Stalyj rozvytok ekonomiky*, vol. 42.
2. Pron'ko, L.M. Zatajdukh, K.Yu. and Chornyj, Ya.I. (2024), "Economic development of territorial communities: essence, features and strategic perspectives", *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 59. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-59-65>

3. Revkova, A.V. (2022), "Sustainable development as the goal of the functioning of rural areas", *Ekonomichnyj dyskurs*, vol. 3—4, pp. 71—80. DOI: <https://doi.org/10.36742/2410-0919-2022-2-7>

4. Furman, I.V. (2022), "Formation of strategic directions for the development of rural areas", *Tavrijs'kyj naukovyj visnyk. Serii: Ekonomika*, vol. 13, pp. 46—53. DOI: <https://doi.org/10.32782/2708-0366/2022.13.5>

5. Lutkovska, S. and Zelenchuk, N. (2021), "Bioenergy development in Ukraine — energy and economic security in conditions of sustainable development", *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 12. DOI: [10.32702/2307-2105-2021/12.2](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021/12.2).

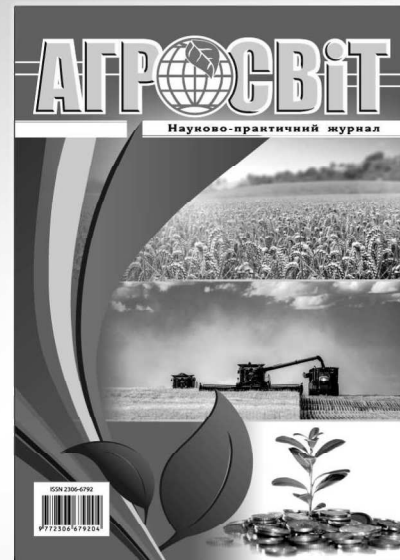
6. Hutorov, A. (2021), "Methodical bases for assessing the level of sustainability of the agrarian sector of economy", *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, vol. 12, pp. 5—11.

Стаття надійшла до редакції 02.10.2024 р.

АГРОСВІТ

<https://nauka.com.ua>

Передплатний індекс: 23847

Виходить 24 рази на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292